

INCIPIT AD TIMOTHEUM II

Contents

INCIPIT AD TIMOTHEUM II

1 Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu, ^{1 2} Timotheo carissimo filio: gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. ³ Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die ^{2 4} desiderans te videre, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear, ⁵ recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te. ⁶ Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. ^{3 7} Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris: sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. ^{4 8} Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei: ^{5 9} qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia. ^{6 10} Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, et incorruptionem per Evangelium: ^{7 11} in quo positus sum ego prædicator, et Apostolus, et magister gentium. ^{8 12} Ob quam causam etiam hæc patior,

¹+ **1.1 Argumentum** Item Timotheo scribit de exhortatione martyrii, et de omni regula veritatis, et quid futurum sit temporibus novissimis, et de sua passione, scribens ei ab urbe Roma. Paulus apostolus. Primo Apostolus salutatur, deinde gratias agit de bono quod habet, ubi suum videndi eum desiderium ostendit. Postea monet ad prædicandum, et ad patientiam martyrii, suo exemplo et aliis modis. Inde dicit quales futuri sunt in novissimis diebus: tandem de tempore resolutionis suæ instanti. Per voluntatem Dei. Non meis meritis, quasi dicat: Similiter et tu gratis missus es, et ideo prædicandæ gratiæ magis obnoxius.

²+ **1.3 Gratias ago.** Agit gratias de bono ejus, commendans fidei gratiam quæ in Christo est. Memoriam. Flevit enim Timotheus a Paulo dimissus, paratus cum eo ire ad omnia pericula. Quod ergo præsens habuit, absens teneat, accipiens etiam recordationem fidei quæ te commoneat, cum etiam in feminis fuerit firma.

³+ **1.6 Propter quam.** Commendata fide illius, ad eam sine timore et erubescencia prædicandam exhortatur. Per impositionem manuum. Hoc est, gratiam Spiritus sancti, quam accepisti ad Ecclesiæ institutionem, ad perpetranda miracula, ad omne religionis obsequium.

⁴+ **1.7 Timoris.** Timore turbatus Petrus negavit Christum. Unde: Nolite timere eos qui occidunt corpus Matth. 26. Hujus timoris non accepimus spiritum, sed illius de quo Dominus ait: Eum timete qui potest corpus et animam perdere in gehennam. Spiritus enim sanctus dat timorem non mundi, sed Dei, qui potest perdere in gehennam ignis.

⁵+ **1.8 Noli itaque.** Constantiam habendam docet nec erubescendum esse in professione: non est enim ut erubescatur in ea: quia sicut homo visus est Christus, gestis tamen apparuit Deus etsi crucifixus est, resurrexit tamen a mortuis, et multis videntibus suscipiente eum nube, in cælum ascendit. Ubi ergo putatur infirmitas, ibi apparet potentia.

⁶+ **1.9 Qui nos liberavit.** Vicem reddere liberanti convenit: Cujus cum beneficiis digne respondere non valemus, saltem legationem ejus fideliter et instanter agamus.

⁷+ **1.10 Qui destruxit.** Mors utpote victa, non est timenda pro fide Christi. Illuminavit autem. Quo hæc spectent, ibi aperit: Formam habens. Per Evangelium. Ostendit Deus vitam incorruptibilem, quæ prius ignota erat, ostendit, inquam, per prædicationem Evangelii cujus prædicator est Paulus.

⁸+ **1.11 In quo positus sum.** Hic suo exemplo hortatur. Prædicator, et apostolus, et

sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. ⁹ ¹³ Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Jesu. ¹⁰ ¹⁴ Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. ¹⁵ Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, et Hermogenes. ¹⁶ Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: ¹⁷ sed cum Romam venisset, sollicitate me quæsivit, et invenit. ¹⁸ Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

2Tu ergo fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Jesu: ² et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erant et alios docere. ³ Labora sicut bonus miles Christi Jesu. ⁴ Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui se probavit. ¹¹ ⁵ Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit. ⁶ Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. ¹² ⁷ Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. ⁸ Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum, ¹³ ⁹ in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. ¹⁴ ¹⁰ Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, cum gloria cælesti. ¹⁵ ¹¹ Fidelis sermo: nam si commortui sumus, et

magister, etc. Quænam vero ratio est, cum seipsum jugiter gentium magistrum vocet? persuadere quippe vult, gentes quoque in hæreditatem Dei vocatas esse, atque ideo a consortio fidei non repellendas.

⁹ + **1.12 Scio enim.** Quasi dicat: Ideo non confundor, id est deficio, vel non frustra patior, quia promisit et verax est et potens: et ideo credidi illum ipsum, qui mihi reddet. Quia potens est. Spe et magnificentia Salvatoris securus est, quia quod commendat illi, in tuto est. Illi autem commendat salutem suam, ut hic pro illo patiens, salutem inveniat penes illum cum cœperit iudicare, ut puniens infideles, istum dignum æterna vita pronuntiet.

¹⁰ + **1.13 Formam habens.** Hic ostendit quo de se prædicta spectent. Quasi dicat: Ita laboro in isto officio mihi credito: similiter ergo et tu formam habens, etc. Ex quibus est Phigellus et Hermogenes. Simulate hi cum Apostolo fuerunt, ut calumniam invenirent: sed postquam viderunt se manifestatos, recesserunt ab eo.

¹¹ + **2.4 Nemo militans.** Quasi dicat: Si bonus miles esse vis, non implices te sæcularibus negotiis, quia nemo, etc. Negotiis. Negotia sæcularia sunt cum animus occupatur colligendæ cura pecuniæ sine labore corporis, ut negotiatores et hujusmodi: quod ne iste faceret, quia infirmus laborare non poterat, prohibet.

¹² + **2.6 Laborantem agricolam.** Quasi Timotheus quæreret: Unde ergo vivam cum fodere non possim, mendicare confundar? subdit laborantem agricolam. Quasi dicat, etsi non implices te negotiis sæcularibus, est tamen unde vivere possis: Quia oportet, etc. Primum percipere. Id est sumere. De fructibus. Id est necessaria ab auditoribus, quia dignus est operarius mercede sua; ut agricola vel vinitor primos fructus laboris sui degustat, ita Apostolus prius jubet eum sumere qui primus est, et sic, cæteris distribuere. Primo enim debet ille suam necessitatem implere ex his qui accipit, et post, aliis de his quæ supersunt ministrare.

¹³ + **2.8 Memor esto.** Labora sicut ego, et hoc spe vitæ æternæ. Hæc autem non propter Timotheum memorat, sed propter hæreticos quos prævidit futuros et ista negaturos.

¹⁴ + **2.9 Quasi male operans.** Hic contumeliam notat quæ ei ingerebatur. Sed verbum Dei non est alligatum. Quasi dicat: Licet ergo sim alligatus corpore, tamen verbum Dei non est alligatum: qui et sermone præsentis, et litteris absentes docere non cesso.

¹⁵ + **2.10 Salutem,** etc., cum gloria, etc. Quasi dicat: Justificati estis ut hic consequamini

convivemus: ¹⁶ ¹² si sustinebimus, et conregnabimus: si negaverimus, et ille negabit nos: ¹³ si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. ¹⁴ Hæc commune, testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. ¹⁷ ¹⁵ Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. ¹⁶ Profana autem et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem: ¹⁷ et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus et Philetus, ¹⁸ ¹⁸ qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorundam fidem. ¹⁹ ¹⁹

Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. ²⁰ ²⁰ In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. ²¹ ²¹ Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino ad omne opus bonum paratum. ²² Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero justitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro. ²³ Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita: sciens quia generant lites. ²² ²⁴ Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem,

salutem, et, post hanc vitam, gloriam cœlestem.

¹⁶ + **2.11 Fidelis sermo.** Est iste, quod consequentur salutem et gloriam, nam sumus mortui mundo, sicut Christus veteri homini, et sustinentes, id est martyres.

¹⁷ + **2.14 Hæc commune.** Hæc prædicta ut patiaris, commoneo te. Vel, hæc commune tuos. Ad nihil enim utile est. Contentio minus stabilis sæpe generat scrupulum. Solent enim in contentione talia opponi elimato malevolentiae argumento, ut moveant animos insipientium fratrum. Nec potest esse, quin contentio extorqueat aliquid quod dicatur contra conscientiam, ut intus in animo perdat, et foris victor accedat. Nemo enim patitur se vinci, licet sciat vera esse quæ audit. Collatio ergo inter Dei servos esse debet, non altercatio.

¹⁸ + **2.17 Ex quibus est Hymenæus et Philetus.** Horum prodidit nomina, ut ab his spiritualiter caveat, quos et profanos et impios designat et errantes a veritate.

¹⁹ + **2.18 Dicentes resurrectionem jam factam.** Duæ sunt resurrectiones. Prima est quæ fit in anima per fidem, quando qui mortuus erat in infidelitate et aliis peccatis, per fidem et baptismum vivificatur. Altera, quæ erit corporum, quæ erit in die iudicii. De illa resurrectione quæ fit in anima per fidem loquitur hic Apostolus, cum ait: Dicentes resurrectionem, mentium scilicet esse factam in baptismo, et in fide nullam resurrectionem corporum futuram. Omnes sectæ quæ religionem promittunt, concedunt resurrectionem mentium in fide. Aliter enim non viderentur audiendi. Volentes ergo credi sibi omnes etiam qui instituerunt alicujus falsæ religionis sectam, negare istam resurrectionem mentium non potuerunt, omnes de illa consenserunt. Sed corporum resurrectionem multi negaverunt, sicut isti quos nominat Apostolus.

²⁰ + **2.19 Cognovit Dominus qui sunt ejus,** etc. Id est, amat et defendit præscitos suos. In hoc notatur præscientia, qua quos præscivit futuros esse conformes imaginis Filii sui, id est prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit.

²¹ + **2.20 Vasa aurea et argentea.** Sicut enim vasa lignea et fictilia valent ut purgentur aurea et argentea, sic mali prosunt ad profectum bonorum. Magna ergo domus, Ecclesia, in qua sunt vasa aurea et argentea, id est, boni et fideles et sancti Dei servi ubique dispersi et spirituali unitate devincti, in eadem communione sacramentorum degentes. Et vasa lignea et fictilia, id est illi qui sunt in domo, ut non sint in compage domus, nec in societate pacifica, et tamen adhuc corpore simul cum bonis.

²² + **2.23 Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita.** Non omnes quæstiones vitandæ, sed nutes et sine disciplina.

patientem,²³ ²⁵ cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem,²⁴ ²⁶ et respiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

3Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa:
² erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti,²⁵ ³ sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate,⁴ proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei:⁵ habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devota:²⁶ ⁶ ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis:²⁷ ⁷ semper discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes.²⁸ ⁸ Quemadmodum autem Jannes et Mambres restiterunt Moysi: ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem;²⁹ ⁹ sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.¹⁰ Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,¹¹ persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris: quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me Dominus.¹² Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.¹³ Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes, et in errorem mittentes.³⁰ ¹⁴ Tu vero permane

²³ + **2.24 Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes.** Satis obstrepunt contradicentes. Ne ergo servus Dei sibi obstrepat studio altercandi. Non deesse voluit nos fratrum correptioni, nec studere certamini. Multi enim homines cum a somno excitantur, litigare volunt, aurursus dormire, cum litigare prohibentur.

²⁴ + **2.25 Nequando det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem.** Non prodest correptio, nisi supernus medicus respiciat, id est nisi faciat, ut peccati sui quemque pœniteat. Quæ pœnitentia pudore et timore displicendi aliis interdum impeditur, dum plus delectat hominem aliorum existimatio; quam justitia, qua se quisque humiliat pœnitendo. Ideoque non solum cum agitur pœnitentia, verum etiam ut agatur, Dei misericordia necessaria est. Ut enim Petrus amare fleret, respexit eum Dominus. Et ideo Apostolus hic dicit: Det illis Deus pœnitentiam Matth. 26..

²⁵ + **3.2 Seipsos amantes.** Non Dominum, ut Petrus, qui ter interrogatus a Domino, ter professus est se eum diligere dicens: Tu scis quia amo te. Unde et Dominus ei oves pascendas credidit: quia in pascendis ovibus vera monstratur dilectio, si quis ibi non quærît sua, sed quæ Christi sunt. Ex eo autem quod seipsos, non Deum amant, quasi ex radice hæc quæ sequuntur mala oriuntur. Ingrati. Illi sunt ingrati qui corrigentibus mala pro bonis reddunt.

²⁶ + **3.5 Habentes speciem.** Quia habent eadem sacramenta cum piis. Virtutem autem. Virtus est, charitas de corde puro, conscientia bona, et fide non ficta.

²⁷ + **3.6 Qui penetrant.** Ingrediebantur enim domos mulierum, et decipiebant eas.

²⁸ + **3.7 Semper discentes et nunquam ad scientiam,** etc. Nos autem semper ambulemus in via donec eo veniamus quo ducit via, nusquam in illa remaneamus, donec perducat ubi maneamus. Atque ita et quærendo tendimus, et inveniendo, ad aliquid pervenimus.

²⁹ + **3.8 Quemadmodum autem Jannes,** etc. Quasi dicat: Tales seducunt: veritati autem semper resistunt. Et hoc est quod ait: Quemadmodum autem Jannes, etc. Jannes et Mambres, duo fratres, fuerunt magi Pharaonis. Horum nomina non invenit Apostolus in divinis libris, sed in apocryphis, de quibus hoc sumitur. Hi autem restiterunt Moysi usque ad tertium signum, in quo defecerunt dicentes: Digitus Dei est hic. Et sicut illi restiterunt Moysi, ita hi scilicet hæretici mihi resistunt.

³⁰ + **3.13 Mali autem homines,** etc. Tales sunt qui timent hos lædere coram quibus loquuntur

in iis quæ didicisti, et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris: ¹⁵ et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Jesu. ³¹ ¹⁶ Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, et erudiendum in justitia: ¹⁷ ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

4 Testificor coram Deo, et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius, et regnum ejus: ² prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. ³² ³ Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, ³³ ⁴ et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. ⁵ Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. ³⁴ ⁶ Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat. ³⁵ ⁷ Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. ³⁶ ⁸ In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, justus iudex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire cito. ³⁷ ⁹ Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, et

qui non præparant ad tentationes, sed promittunt felicitatem hujus sæculi, quam Deus ipse sæculo nos promisit. Ille prædicit labores usque in finem venturos sæculo: tu prospera. Ille ad confortandum cor tuum, venit pati, mori, sputis illiniri, spinis coronari, opprobria ferre, fel et acetum bibere, ligno configi. Omnia hæc ille tulit pro te. Ille confortans infirmum, ut cum crediderit, non speret prospera hujus sæculi; unde: Fili, accedens ad servitum Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationes.

³¹ + **3.15 Sacras litteras nosti quæ te,** etc. Multum signat prodesse Veteris Testamenti habere notitiam, ubi Christi persona et incarnatio insinuatur quæ ad salutem hominum valet.

³² + **4.2 Importune.** Tu opportune agis, sed importunus esse videris ei qui non libenter audit, quod tamen ei aliquando prodest. Tu tamen sciens hoc illi esse opportunum, quod ei videtur importunum, dilectionem curamque sanitatis ejus, animo teneas mansueto et modesto. Increpa in omnibus. Timotheo acriorem suadet patientiam. Tito nimis patienti, imperium persuadet.

³³ + **4.3 Coacervabunt sibi magistros.** Id est, qui ea doceant quæ volunt. Prophetia est sancti apostoli, qui præscius futurorum, in doctrina præcipit esse instandum, ut contra hoc quod futurum erat, præparetur Ecclesia. Tales enim dicit futuros, qui pro desideriis suis doceri volunt ut a magistris scilicet constantibus et veracibus ad eos convertantur qui hæc illos doceant quæ libenter audiant, quia veritas illis aspera videbitur, ut relicta vera doctrina fabulis vacent.

³⁴ + **4.5 Opus fac evangelistæ.** Testando opere quod ore prædicans, ut retorqueatur os turturis ad ascellas, et sint mala punica et tintinnabula in extremis oris hyacinthinæ tunicæ.

³⁵ + **4.6 Delibor.** Libare dicimus, degustare, fundere et immolare. Inde delibare, quod tamen hic pro ipsa immolatione ponitur, passionem enim suam delibationem appellat. Deo enim immolatur qui pro justitia patitur.

³⁶ + **4.7 Fidem,** quæ est caput Christianæ religionis, servavi, quæ non potest haberi nisi Deo miserante, quia donum Dei est; unde alibi ait: Misericordiam consecutus sum, non quia fidelis eram, sed ut fidelis essem. Apostolum enim invenimus sine ullis bonis meritis, imo cum multis vitiis Dei gratiam consecutus, reddentibus bona pro malis. Qui sua jam propinquante passione bona merita sua commemorat, post quæ consequetur coronam, qui post mala merita consecutus est gratiam: quæ nisi prius gratuita donaretur, corona non redderetur. Non ergo merita ipsius tanquam ipsius sunt, id est ex ipso ei comparata, sed dona Dei sunt.

³⁷ + **4.8 Reddet.** Si enim fides gratia est, et vita æterna quasi merces est fidei; videtur quidem Deus vitam æternam tanquam debitum reddere cui debet fidei, quia promeruit illam per fidem; sed quia fides gratia est, et vita æterna est gratia, per gratiam ergo reddet. Justus iudex. Utique justus retribuendo bona pro bonis, quia tamen prius misericors est retribuendo bona pro malis;

abiit Thessalonicam: ¹⁰ Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. ¹¹ Lucas est mecum solus. Marcum assume, et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. ¹² Tychicum autem misi Ephesum. ¹³ Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas. ³⁸ ¹⁴ Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ejus: ³⁹ ¹⁵ quem et tu devita: valde enim restitit verbis nostris. ¹⁶ In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. ⁴⁰ ¹⁷ Dominus autem mihi astitit, et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore leonis. ⁴¹ ¹⁸ Liberavit me Dominus ab omni opere malo: et salvum faciet in regnum suum cæleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. ¹⁹ Saluta Priscam, et Aquilam, et Onesiphori domum. ²⁰ Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. ²¹ Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes. ²² Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

ipsa justitia qua retribuuntur bona pro bonis non est sine misericordia.

³⁸ + **4.13 Penulam.** CHRYS. Pallium hic penulam dicit, etc., usque ad ne ab aliis hanc accipere opus sit.

³⁹ + **4.14 Alexander.** Iste est quem supra dixit reversum ad apostasiam, qui fabricabat ædes Dianæ apud Athenas, et omnes contra Apostolum commovit. Multa mihi mala ostendit. CHRYS. Qui a magno aliquo premitur, etc., usque ad ut infirmiores quoque etiam ex hac parte solatium capiant.

⁴⁰ + **4.16 Defensione.** Pressuram et tribulationem sibi illatam defensionem appellat: tribulatio defensio est Christianis, quia defendit eos in die judicii. Non illis imputetur. Non orat pro Alexandro, qui invidentia fraternitatem oppugnando peccaverat, sed pro his qui abruperant amorem, sed timore succubuerunt; orat ut eis ignoscatur. Multum enim interest inter eos qui hoc modo et eos qui illo modo peccant.

⁴¹ + **4.17 De ore leonis.** Neronis, de cujus manibus liberatus est a Domino, quando venit Romam adductus ab his qui præerant Judææ, ob hoc quod Cæsarem appellasset. Nam cum venisset Romam duobus annis mansit in libera custodia, post etiam transivit ad alias nationes quæ erant in circuitu Romæ.